

การศึกษาการจัดสวัสดิการสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุ
ภายในเรือนจำกลางนครปฐม
The study of welfare to elderly prisoners in
Nakhon Pathom Central Prison

วรพล พิณิจ (Worapol Pinit)¹

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุภายในเรือนจำกลางนครปฐม มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) การจัดสวัสดิการผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐม 2) ปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุ ในเรือนจำกลางนครปฐม และ 3) เสนอแนะแนวทางการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐม เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 9 คน ประกอบด้วย หัวหน้า และเจ้าหน้าที่ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ จำนวน 3 คน ผู้ต้องขังสูงอายุชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน โดยมีการกำหนดคุณลักษณะเป็นผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำมาเป็นระยะเวลานานและมีอายุมากที่สุดในเรือนจำและเป็นการคัดเลือกมาจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ขอบเขตระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2560 ถึงเดือนเมษายน 2561 ผลการศึกษา พบว่า เรือนจำกลางนครปฐมมีการจัดสวัสดิการ

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร E-mail: Worapol24@gmail.com

¹Lecturer of Public Administration program, Faculty Management Science, Silpakorn University, Phetchaburi

(Received : September 6, 2018; Revised : February 25, 2019; Accepted : April 2, 2019)

ที่สอดคล้องกับแนวคิดการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังตามแนวทางสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1957 การดูแลความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานมีความเหมาะสมต่อผู้ต้องขังสูงอายุ ด้านเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีความเข้าใจพฤติกรรมรวมถึงความต้องการของผู้ต้องขังสูงอายุ มีโปรแกรมกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุ ได้แก่ การฝึกอบรมพัฒนาด้านจิตใจ การอบรมฝึกวิชาชีพและการออกกำลังกาย ด้านปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ที่นอนที่แออัดเนื่องจากพื้นที่มีอย่างจำกัดไม่สามารถแยกผู้ต้องขังสูงอายุกับผู้ต้องขังประเภทอื่นได้ ด้านยารักษาโรคมียาสามัญประจำบ้านทั่วไปแต่ไม่ใช่ยารักษาโรคเฉพาะทาง ผู้ต้องขังสูงอายุหลายคนมีปัญหาไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากมีอายุที่มากและข้อจำกัดทางร่างกาย ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ผู้บริหารระดับสูงควรมีนโยบายที่เน้นถึงความสำคัญในการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุด้วยการออกแบบเรือนจำให้มีรูปแบบเฉพาะสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุ การจัดอบรมแนวทางการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุระหว่างและหลังพ้นโทษ การประชาสัมพันธ์ให้องค์กรภายนอกเข้ามาจัดกิจกรรมเพื่อสังคมในเรือนจำ

คำสำคัญ : ผู้ต้องขังสูงอายุ, การจัดสวัสดิการผู้ต้องขัง, เรือนจำกลาง

Abstract

The Study of welfare to elderly prisoners in Nakhon Pathom Central Prison aims at 1) Studying the information about the welfare of elderly prisoners, 2) Studying the information about the problem and barrier of welfare to elderly prisoners, and 3) Suggestion to improve the way of the quality welfare management to elderly prisoners in Nakhon Pathom Central Prison. This research is qualitative research by analyzing data from 9 informants; head officer and correctional officer: 3 person, elderly male and female prisoners 60 years old up: 6 person. Then specific category were the elderly prisoners for a long time to imprison

and highest ages too and then available kinds of these from the officer. Start to research since November 2018 - April 2019. The results was found that Nakhon Pathom Central Prison provided welfare services appropriate within the Prisoner Protection Concepts by the Human Rights Guidelines and United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, 1957. Basic care is appropriate for elderly prisoners, the corrections officers were understanding about the behavior and needs of the elderly prisoners. The program offers a variety of activities suitable to the elderly must include training, spiritual development, vocational training and exercises. The problems are due to bedding congestion areas are limited to elderly prisoners and can't exclude other types of inmates. The medicines are generic home but not a specific drug. Elderly prisoners, many of whom don't wanted to attend the event due to the age and physical limitations. Feedback from the research senior management should have a policy that emphasizes the importance to the welfare of the elderly prisoners in prisons designed for a specific model for elderly prisoners. The training approach to creating value for themselves during and after the sentence and should the promotion of social enterprises to have access to activities in prisons.

Keywords : Elderly Prisoners, Prisoner Welfare, Prison

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาจำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำในประเทศไทยยังเป็นปัญหาที่สำคัญ เพราะเกิดจากการกระทำความผิดที่มีมากขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำความผิด ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง รวมถึง

รูปแบบการกระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลง (นันทิ จิตสว่าง, 2545, น. 174) การมีผู้ต้องขังจำนวนมากไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการบริหารจัดการของเรือนจำอีกด้วย ปรากฏการณ์นี้ทำให้ผู้ต้องขังมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างแออัดและทำให้การจัดการสวัสดิการ การอบรม และการดูแลผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ ทำด้วยความยากลำบาก เพราะต้องดูแลผู้ต้องขังจำนวนมาก นอกจากผู้ต้องขังวัยรุ่นถึงวัยกลางคนแล้วยังมีกลุ่มผู้ต้องขังผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและมาจากหลากหลายคดี เช่น คดีเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งเป็นผู้กระทำความผิดเองและรับผิดแทนผู้อื่น เช่น การเป็นคนเฝ้าสถานที่ขายยาเสพติด การรับผิดแทนลูกหลานที่ค้าขายยาเสพติดแม้ตนเองจะไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำนั้นไม่ได้เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้ต้องขังสูงอายุควรได้รับการช่วยเหลือและติดตามดูแลการพัฒนาสุขภาพร่างกาย ความสุขทางจิตใจ และเตรียมแผนการดำเนินชีวิตภายหลังการพ้นโทษ วิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ (Social Work) ต่อผู้ต้องขังสูงอายุจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นการจัดให้มีมาตรการด้านต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม หรือทั้งชุมชน โดยใช้หลักทฤษฎีของการสังคมสงเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติ (นันทนิย ไซยสุต, 2519, น. 122) โดยสรุปได้ว่า การสังคมสงเคราะห์เป็นศาสตร์และศิลปะ เน้นวิชาชีพในการช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ทำให้เขามีความสามารถในการแก้ไขปัญหาของเขาต่อไป โดยนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้เพื่อบรรเทาปัญหาความต้องการของบุคคล โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) จุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ “ช่วยเขาเพื่อให้เขาช่วยเหลือตัวเองได้” (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2540, น. 23-43) ทั้งนี้ การสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขังถือเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องได้รับการดูแลความเป็นอยู่มากกว่าผู้ต้องขังทั่วไปเนื่องจากอายุที่มากขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไข พันพุ่มและบำบัดพฤติกรรมเสียเพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีก (สุดสงวน สุธีสร, 2546, น. 172) อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องขังที่เป็นผู้สูงอายุมีความแตกต่างกับผู้ต้องขังทั่วไปซึ่งอาจไม่เน้นการบำบัดฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรมเสียการฝึกวิชาชีพ หาเลี้ยงครอบครัวหลังพ้นโทษ แต่มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งให้ผู้ต้องขังสูงอายุทุกคนมี

สุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีสภาพจิตใจไม่ว่าเหว่ วิตกกังวล มีอายุยืนนาน จนกระทั่งกลับสู่มาตุภูมิของตนเองต่อไป (นัทธี จิตสว่าง, 2546, น. 79) ดังนั้น การสังคสมงเคราะห์ผู้ต้องขังสูงอายุจึงมีความแตกต่างกับผู้ต้องขังกลุ่มอื่นที่เน้น การดูแลด้านความเป็นอยู่พื้นฐานเป็นหลักด้วยโปรแกรมกิจกรรมการดูแลผู้ต้องขัง สูงอายุที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังสูงอายุมีความพร้อมในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง ทางด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งเพื่อให้มีองค์ความรู้ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนได้ อย่างเหมาะสมหลังพ้นจากการถูกจองจำ

ตามข้อกำหนด มาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อ ผู้ต้องขัง ค.ศ. 1957 (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1957) เป็นการเน้นนโยบายการฟื้นฟูแก้ไขผู้ต้องขังทั้ง ทางด้านร่างกายและจิตใจเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองกลับตัวเป็นคนดีหลังพ้นโทษ ออกไป ได้แก่ การฝึกอบรมด้านจิตใจ การฝึกอบรมด้านการฝึกวิชาชีพ การศึกษาต่อ และทุกเรือนจำควรกำหนดเป็นแผนการบำบัดฟื้นฟูอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ผู้ต้องขังมี คุณภาพชีวิตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ (Reichel, 1999, pp. 255-256) ทั้งนี้ ตามบัญญัติ มาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1957 ข้อ 65 ที่ว่า “การปฏิบัติต่อบุคคล ซึ่งถูกพิพากษาลงโทษจำคุก หรือมาตรการอื่นที่คล้ายคลึง กัน ย่อมมีวัตถุประสงค์ทราบเท่าที่ระยะเวลากำหนดโทษจะอำนวยให้ เพื่อปลูกฝัง บุคคลดังกล่าวให้มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ ภายหลังจากการปลดปล่อย จึงควรมีวิธีการปฏิบัติในทำนองส่งเสริมให้บุคคลเหล่านี้ บังเกิดความรู้สึกเคารพตนเองและพัฒนาความรู้สึกสำนึกรับผิดชอบมากขึ้น ” (ประเสริฐ เมฆมณี, 2523, น. 347)

ในส่วนงานราชทัณฑ์ของประเทศไทยได้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว มาโดยตลอด แต่ยังประสบปัญหาที่ไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำตามหลัก สากลได้ทุกประการ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ด้านการ จัดสรรงบประมาณที่มีจำกัด การขาดแคลนบุคลากรเพื่อเข้ามาทำหน้าที่ดูแลผู้ต้องขังที่ เพิ่มขึ้นจำนวนมาก ด้านสถานที่ที่มีพื้นที่อย่างจำกัด ด้านอัตราส่วนของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ มีน้อยต่อการดูแลผู้ต้องขังจำนวนมากทำให้ไม่มีความสมดุลกันในการบริหารงาน

เรือนจำ ด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสูงอายุจึงมีข้อจำกัดในการที่ต้องดูแลเหมือนกับผู้ต้องขังวัยอื่น ๆ ปัจจัยพื้นฐานหลายอย่างไม่เหมาะสมกับผู้ต้องขังสูงอายุ เช่น อาหารที่รับประทาน กิจกรรมการออกกำลังกาย ที่พักที่ต่อนอนรวมกับผู้ต้องขังวัยอื่นจนเกิดความแออัด เป็นต้น จึงทำให้ผู้ต้องขังสูงอายุมีความรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวังเพราะมีความรู้สึกถูกจองจำด้วยภาวะจำยอมต่อสภาพแวดล้อมในเรือนจำที่มีคุณภาพไม่เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำๆ ได้ทุกประการ ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่เรือนจำทุกแห่งควรให้ความสำคัญคือเรื่องของงบประมาณในการดูแลผู้ต้องขังสูงอายุที่จะเป็นเรื่องของค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพร่างกายกับการป่วยด้วยโรคที่มีค่าใช้จ่ายสูง ได้แก่ โรคเกี่ยวกับกระดูกและข้ออักเสบ ความดันโลหิตสูง โรคระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจและโรคเบาหวาน เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่จะพบได้บ่อยในทุกเรือนจำและต้องหาแนวทางในการดูแลผู้ต้องขังสูงอายุเหล่านี้อย่างทั่วถึง (Regoli & Hewitt, 2009, pp. 293-294)

เรือนจำกลางนครปฐมเป็นเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงสูงจึงมีจำนวนผู้ต้องขังทุกประเภทเป็นจำนวนมาก ย่อมส่งผลทำให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่แออัดรวมไปถึงความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังสูงอายุด้วย ประกอบไปด้วยความต้องการด้านปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่ เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรคมีความแตกต่างจากผู้ต้องขังกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากอายุที่แตกต่าง การใช้ชีวิตที่ต่างไปจากเดิมแต่ต้องมาอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ส่งผลให้ผู้ต้องขังสูงอายุต้องมีการปรับตัวอย่างมากในขณะที่เรือนจำมีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นไปในแนวทางเดียวกันภายใต้กฎระเบียบที่เคร่งครัดแต่ผู้ต้องขังสูงอายุเป็นกลุ่มคนส่วนน้อยที่ถูกจองจำที่มีอายุมากและอาจประสบกับปัญหาในการใช้ชีวิต เนื่องจากมีศักยภาพในการใช้ชีวิตที่ลดลงแต่ต้องอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังทั่วไป ดังนั้นอาจจะทำให้เกิดการดูแลคุณภาพชีวิตที่ไม่เท่าเทียมกันเกิดขึ้นได้ส่งผลถึงขวัญและกำลังใจของผู้ต้องขังสูงอายุ ซึ่งปัจจุบันทางเรือนจำมีจำนวนบุคลากรที่จำกัดที่ต้องดูแลผู้ต้องขัง การดูแลเอาใจใส่ผู้ต้องขังสูงอายุจึงมีข้อจำกัดในการดูแลให้เหมาะสมกับช่วงอายุที่เข้าสู่วัยชราในเรือนจำ

ด้านนโยบายการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุซึ่งถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อนทั้งทางด้าน

ร่างกายและจิตใจ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการปฏิบัติและการบริหารงานในด้านการจัดสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐม รวมถึงปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ในการดูแลผู้ต้องขังสูงอายุเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐม
2. ศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐม
3. เสนอแนะแนวทางการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2560 - เดือนเมษายน 2561 โดยเริ่มศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Survey) หนังสือตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตลอดจนบทความวารสารทางวิชาการเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี ความรู้ทั่วไปในเรื่องสวัสดิการ สวัสดิการผู้ต้องขัง รวมถึงปัญหา อุปสรรคของการจัดสวัสดิการในเรือนจำ
2. การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Survey) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นวิธีการเก็บข้อมูล โดยมีแบบสอบถามกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูลจากผู้ต้องขังสูงอายุ
3. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่เรือนจำ ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายทัณฑปฏิบัติและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ 3 คน ผู้ต้องขังสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป แบ่งเป็นผู้ต้องขังสูงอายุชาย 3 คน ผู้ต้องขังสูงอายุหญิง 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง โดยให้ทางเรือนจำเป็นผู้คัดเลือกผู้ต้องขังสูงอายุตามที่ผู้วิจัยได้กำหนด ได้แก่ ผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำมาเป็นระยะ

เวลานานและมีอายุมากที่สุดในเรื่องจำ เพราะผู้ต้องขังเหล่านี้จะมีประสบการณ์และให้ข้อมูลได้มากกว่าผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาอยู่ในเรือนจำน้อยกว่า

4. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างเป็นคำถามให้มีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการเรียงลำดับคำถาม เนื้อหาของคำถามเป็นลักษณะของคำถามปลายเปิด โครงสร้างคำถามในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก ความคิดเห็นด้านการจัดสวัสดิการในเรือนจำ และข้อเสนอแนะ

5. ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์สำหรับการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากหน่วยงานต้นสังกัดไปยังอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลในเรือนจำกลางนครปฐม โดยผู้วิจัยได้ส่งหนังสือไปพร้อมกับแบบสอบถามที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงวุฒิไปยังกรมราชทัณฑ์และได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ให้ทำการเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เรือนจำและผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐมได้

6. ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล (In-depth Interview) โดยเตรียมคำถามกึ่งโครงสร้าง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมในการวิจัยก่อนเริ่มสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและแสดงถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการจัดบันทึกข้อมูลและต้องได้รับคำยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนการสัมภาษณ์ทุกราย ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลผู้ต้องขังเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมที่ต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิที่จะไม่เปิดเผยตัวตนหรือชื่อจริง ดังนั้นการอธิบายข้อมูลในงานวิจัยจะไม่ใช้ชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลหลักและไม่มีการถ่ายภาพไม่มีการบันทึกเสียงมีแต่การจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรขณะสัมภาษณ์เท่านั้น

ผลการวิจัย

การจัดสวัสดิการความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐมมีการดำเนินชีวิตเหมือนผู้ต้องขังอื่นทั่วไปทั้งทางด้านปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ได้รับอย่างเท่าเทียมกัน เรือนจำมีกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขังทุกวัยได้เข้าร่วมเพื่อส่งเสริม

คุณภาพชีวิตทั้งในระหว่างและหลังพ้นโทษแต่ต้องอยู่ภายใต้ของกฎระเบียบของเรือนจำอย่างเคร่งครัด ซึ่งกฎระเบียบที่เรือนจำกำหนดขึ้นนั้นเป็นกฎระเบียบที่บังคับใช้กับผู้ต้องขังร่วมกันทุกวัย

ส่วนปัญหาและอุปสรรค พบว่า เรือนจำกลางนครปฐมเป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงสูงมีพื้นที่กว้างใหญ่แต่ก็มีผู้ต้องขังจำนวนมาก ส่งผลทำให้สภาพความเป็นอยู่ภายในเรือนจำมีความแออัดในขณะที่เรือนจำไม่สามารถขยายอาณาเขตออกไปได้อีก ด้านสุขภาพทั้งด้านสุขภาพจิต พบว่า ผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐมมีสุขภาพร่างกายที่ทรุดโทรมกว่าผู้ต้องขังทั่วไปเนื่องจากความแก่ชรา ยาที่ใช้รักษาโรคมียาสามัญทั่วไปที่ไม่ตรงกับโรคที่ผู้ต้องขังป่วย หรือต้องใช้เวลาและขั้นตอนที่ยาวนานในการเบิกยา โรคที่ตรวจพบ ได้แก่ โรคหัวใจ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง โรคที่เกี่ยวข้องกับกระดูกและฟัน ความดันและเบาหวาน ส่วนปัญหาด้านสภาพจิตใจ พบว่า ผู้ต้องขังสูงอายุหลายคนมีสภาพจิตใจหดหู่ ซึมเศร้า จากการที่ต้องอยู่ในสถานที่ที่จำกัดมายาวนาน บางคนมีอาการหลงลืมและรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าในสังคม ส่วนด้านโภชนาการ พบว่า การรับประทานอาหารผู้ต้องขังสูงอายุนั้นรับประทานร่วมกับผู้ต้องขังอื่น ๆ ไม่มีการแยกประเภทอาหาร บางรายการมีรสชาติจัดรวมถึงเคี้ยวยาก ทำให้ผู้ต้องขังสูงอายรับประทานได้น้อย ส่วนด้านการพัฒนาฝีมือการฝึกวิชาชีพ ในเรือนจำกลางนครปฐมบางกิจกรรมไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังสูงอายุ เช่น งานก่อสร้าง งานโยธาที่ต้องใช้แรงมากและผู้ต้องขังสูงอายุมิชอบจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหวร่างกาย ทำให้ขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมทำกิจกรรมฝึกวิชาชีพ

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เรือนจำ

เรือนจำกลางนครปฐมมีการนำนโยบาย “3 ส. 7 ก.” อันเป็นนโยบายหลักของ พ.ต.อ.ณรงค์ เศรษฐสิทธิ์ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ได้มอบให้เรือนจำทุกแห่งนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดูแล ควบคุม แก้ไข ฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดย 3 ส. คือ สะอาด สุจริต และเสมอภาค ส่วน 7 ก. คือ 1) กักขังผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ 2) แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด 3) ยึดหลักกฎหมายการควบคุมผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน 4) วางกรอบการดำเนินงานภายใต้ภารกิจที่ชัดเจน 5) กลั่นกรองจำแนก จัดชั้นผู้ต้องขัง และการพัก/ลดการลงโทษอย่างเหมาะสม

6) ให้กำลังใจผู้ต้องขัง และ 7) มุ่งให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดี โดยเรือนจำกลาง นครปฐมมีการปฏิบัติกับผู้ต้องขังทุกช่วงอายุอย่างเท่าเทียมกันภายใต้นโยบายดังกล่าว อย่างเคร่งครัด

ด้านบุคลากร จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและบุคลากรของเรือนจำ ด้านบุคลากร พบว่า เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการควบคุมผู้ต้องขัง เนื่องจากมีจำนวน ผู้ต้องขังจำนวนมาก จากสถิติ ปี พ.ศ. 2559 มีจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด 5,017 คน ซึ่งในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนทั้งหมด 5,538 คน (กลุ่มงานวิชาการด้านการราชทัณฑ์ สำนักทัณฑ์พินิจ, 2559, ออนไลน์) และคาดว่าจำนวน ผู้ต้องขังอาจจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าจะมีการเปิดรับสมัครเจ้าหน้าที่เป็นประจำ ทุกปี แต่จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอเพราะจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้นในทุกวัน ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ 1 คน ปฏิบัติภารกิจหลายหน้าที่และสัดส่วนของการควบคุมผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ 1 คน ต่อผู้ต้องขัง 1,000 คน ซึ่งถือว่าเกินมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การ สหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1957 (กลุ่มงานวิชาการด้านการราชทัณฑ์ สำนักทัณฑ์พินิจ, 2559, ออนไลน์) ในการควบคุมผู้ต้องขัง ในส่วนคุณสมบัติของ เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่มีผลต่อการควบคุมผู้ต้องขังสูงอายุไม่ว่าจะจบการศึกษาระดับใด สาขาใด เมื่อได้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ย่อมต้องมีการฝึกฝนเรียนรู้และอบรมใหม่ทั้งหมด และที่สำคัญเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติงานด้วยใจและมีจิตอาสาในการควบคุมผู้ต้องขัง ด้านการจัดการ พบว่า เรือนจำมีนโยบายในการจัดการดูแลที่เอื้อประโยชน์ต่อการ ดำรงชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุได้ตามมาตรฐานการดูแลผู้ต้องขัง เช่น การจัดเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ส่วนตัวไม่ว่าจะเป็น สบู่ ยาสีฟัน มีจำนวนเพียงพอต่อผู้ต้องขัง สูงอายุอย่างครบถ้วน ในส่วนของสถานพยาบาลภายในเรือนจำมีมาตรฐานเทียบเท่า โรงพยาบาล หากผู้ต้องขังสูงอายุมีอาการเจ็บป่วยหนักจะถูกส่งตัวไปรักษาที่ โรงพยาบาลประจำจังหวัด ส่วนการเยี่ยมญาติมีระบบการเยี่ยมญาติที่เพียงพอต่อ จำนวนผู้ต้องขังที่เข้ารับการเยี่ยมญาติในแต่ละรอบ โดยจำกัดเวลารอบละ 15 นาที ส่วนการใช้เงินภายในเรือนจำถูกจำกัดใช้ได้ไม่เกินวันละ 300 บาท โดยมีบัญชีของทาง เรือนจำที่รับฝากเงินจากญาติของผู้ต้องขังสูงอายุ

ด้านงบประมาณ ภาครัฐมีการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการเรือนจำ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ต้องขังมีจำนวนเพิ่มขึ้นในแต่ละวัน แต่ในทางกลับกันพบว่า กว่าที่ผู้ต้องขังจะพ้นโทษต้องใช้เวลามากปี เรือนจำจึงจำเป็นต้องมีงบประมาณจากภาครัฐที่เพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังให้ดีขึ้น และทางเรือนจำยังมีความต้องการจะให้ภาครัฐสนับสนุนกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังสูงอายุอีกด้วย

ด้านวัสดุ อุปกรณ์ / สถานที่ เรือนจำกลางนครปฐมมีสถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมประจำวันอย่างจำกัด เพราะด้วยจำนวนของเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขังแล้ว ยังไม่เพียงพอต่อสถานที่ในเรือนจำอีกด้วย ความแออัดของเรือนนอน สถานที่ในการจัดกิจกรรมด้านการฝึกวิชาชีพ ด้านนันทนาการ ทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางเรือนจำจัดให้ทำได้ทุกคน ด้านสถานที่ พบว่า มีความแออัดเกินความจุของผู้ต้องขัง

ข้อเสนอแนะอยากให้เจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นจากการเปิดรับสมัครเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำเพราะทุกวันนี้ยังไม่เพียงพอ ยังขาดเจ้าหน้าที่ในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังอีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ อยากให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยสงเคราะห์ ดูแล รับบุคคลที่พ้นโทษได้เข้าทำงานในบริษัทหรือองค์กรที่เป็นเครือข่ายกับทางเรือนจำในการคัดเลือกผู้พ้นโทษเข้าทำงานเพื่อสร้างโอกาสให้บุคคลกลุ่มนี้กลับไปใช้ชีวิตได้ตามปกติในสังคม

ความคิดเห็นของผู้ต้องขังสูงอายุ

ด้านสวัสดิการ ผู้ต้องขังสูงอายุส่วนใหญ่เห็นว่าเรือนจำมีการจัดสวัสดิการให้ผู้ต้องขังทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เมื่อผู้ต้องขังเข้ามาในเรือนจำทุกคนจะได้ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม ที่นอน อุปกรณ์อาบน้ำต่าง ๆ ที่ทางเรือนจำแจกให้ทุกอย่าง เช่น สบู่ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน ยาสระผม ผ้าปูนอน หมอน ผ้าห่ม โดยมีอย่างละ 1 ชุดต่อคน ในส่วนของการนอนจะนอนพื้นโดยนอนติดกัน ซึ่งผู้ต้องขังสูงอายุจะแยกนอนเฉพาะกับผู้ต้องขังสูงอายุด้วยกันเองแต่อยู่ในเรือนนอนเดียวกันกับผู้ต้องขังวัยอื่น ๆ ด้วยข้อจำกัดทางอายุและสุขภาพร่างกายที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้คล่องแคล่วเหมือนผู้ต้องขังวัยรุ่น ส่วนอาหารเป็นรายการเดียวกันทั้งหมดในแต่ละวันไม่ว่าจะเป็น

ผู้ต้องขังวัยรุ่นหรือผู้ต้องขังสูงอายุต้องเข้าแถวรับอาหาร ส่วนรสชาติอาหารผู้ต้องขังสูงอายุเห็นว่าจะมีรสชาติค่อนข้างรสจัดในบางมื้อทำให้ผู้ต้องขังสูงอายุรับประทานอาหารประเภทเหล่านี้ได้น้อย ส่วนน้ำดื่มในเรือนจำผู้ต้องขังสูงอายุและผู้ต้องขังประเภทอื่นสามารถบริโภคได้จากเครื่องกรองน้ำที่ทางเรือนจำจัดไว้ให้อย่างเพียงพอ ด้านพยาบาลทางเรือนจำมีความพร้อมด้านพยาบาลเป็นอย่างดีแต่การที่มีผู้ต้องขังจำนวนมากกว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ ทำให้การพาผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยไปห้องพยาบาลจึงเกิดความล่าช้าและยากลำบาก ผู้ต้องขังสูงอายุบางคนมีโรคประจำตัว เช่น โรคไต ความดัน โรคเบาหวาน การรับยาต้องมีขั้นตอนขอใบสั่งยาจากแพทย์ถึงจะซื้อยาที่ตรงกับโรคและในแต่ละแผนจะมีห้องพยาบาลไว้คอยจ่ายยาแก่ผู้ต้องขัง และหากผู้ต้องขังในแผนผู้ป่วยสามารถแจ้งผู้คุมเพื่อพาตัวมาที่ห้องพยาบาลภายในแผนซึ่งเป็นการรักษาโรคทั่วไป มีการตรวจอาการเบื้องต้นก่อนหากผู้ต้องขังมีอาการหนักจะส่งตัวไปรักษาทางโรงพยาบาลจังหวัด

ด้านการจัดกิจกรรมฝึกวิชาชีพ ทางเรือนจำมีการจัดกิจกรรมฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุไว้หลายกิจกรรม เช่น การพับถุงกระดาษ ทำพืชมเส่น้ำ การนวด แต่ผู้ต้องขังสูงอายุส่วนมากไม่เข้าร่วม เพราะอายุมากทางเรือนจำจึงอนุญาตไม่ต้องเข้าร่วม และส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า หากเข้าร่วมฝึกวิชาชีพก็ไม่ได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังพ้นโทษเท่าใดนัก

ด้านการศึกษา ทางเรือนจำมีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังโดยรับสมัครจากความสมัครใจเข้าร่วมไม่มีการบังคับ แต่มีการจำกัดการเข้าร่วมเนื่องจากผู้ต้องขังมีจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะหลีกเลี่ยงการเข้าร่วม เพราะความไม่พร้อมทางด้านอายุและสภาพร่างกาย

ด้านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ/นันทนาการ พบว่า เรือนจำมีการจัดกิจกรรมนันทนาการให้เข้าร่วมในวันพิธีสำคัญทางศาสนาและตามเทศกาล เช่น วันสงกรานต์ วันปีใหม่ เป็นต้น แต่ด้านอุปกรณ์ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นกีฬาสำหรับผู้ต้องขังวัยรุ่น เช่น ตระกร้อ ฟุตบอล แต่ในแผนหญิงมีวงล้อไว้ออกกำลังกาย

ข้อเสนอแนะจากผู้ต้องขังสูงอายุมีความเห็นว่า ควรจัดให้มีเครื่องออกกำลังกาย เช่น เครื่องออกกำลังกายประเภทปั่นจักรยาน อยากได้เรื่องยารักษาโรคทั่วไปให้มี

เพียงพอและตรงกับโรคที่ป่วย อยากให้เรือนจำได้แยกผู้ต้องขังสูงอายุกับผู้ต้องขังวัยอื่น ๆ เพื่อความเป็นสัดส่วน อยากให้มีน้ำอุ่นไว้ให้ดื่มได้ตลอดในเรือนนอน อยากให้มีซักโครกสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุ อยากได้ของแจกด้านปัจจัยพื้นฐานเพิ่ม เพราะปกติแจกปีละครั้ง

บทสรุป

เรือนจำกลางนครปฐมมีการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังสูงอายุเป็นไปตามแนวทางสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1957 โดยเรือนจำกลางนครปฐมมีการนำนโยบาย “3 ส. 7 ก.” มาบริหารเรือนจำทุกแห่งให้มีประสิทธิภาพในการควบคุม แก้ไข พื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดี มีการดูแลความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานที่มีความพร้อมและเหมาะสมต่อผู้ต้องขังสูงอายุ บุคลากรในเรือนจำมีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้ต้องขังได้เป็นอย่างดีและเข้าใจความรู้สึก ลักษณะนิสัยของผู้ต้องขังสูงอายุแต่ละคนได้เป็นอย่างดี แต่ปัญหาที่พบจากการสอบถามความเห็นของผู้บริหารเรือนจำและผู้ต้องขังสูงอายุพบตรงกันว่าเรือนจำมีปัญหาความแออัดจากจำนวนประชากรผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการบริหารจัดการดูแลผู้ต้องขังทุกช่วงอายุ แต่ทางเรือนจำจะมีการจัดกิจกรรมในชีวิตประจำวันให้แก่ผู้ต้องขังอย่างเคร่งครัดเป็นระเบียบ ผู้บริหารเรือนจำมองว่าผู้ต้องขังสูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่ไม่ต้องการเน้นการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูจากผลของการกระทำความผิดแต่จะมีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสูงอายุในแง่มุมของการดูแลรักษาสุขภาพร่างกายที่เป็นเรื่องสำคัญมากกว่า เนื่องจากสภาพร่างกายที่มีอายุมากและไม่แข็งแรงเหมือนผู้ต้องขังกลุ่มอื่นที่มีอายุน้อยกว่า ทางเรือนจำจึงเน้นการรักษาสุขภาพร่างกายผู้ต้องขังสูงอายุในด้านการรักษาโรคชรา การออกกำลังกายตามสมรรถภาพที่มีอยู่ การฝึกสมาธิเพื่อให้จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่านลดอาการวิตกกังวลเกี่ยวกับญาติพี่น้องที่ขาดหายไป งบประมาณที่ดูแลผู้ต้องขังสูงอายุมีรองรับอย่างเพียงพอเพราะเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีจำนวนไม่มาก ผู้ต้องขังสูงอายุมีสิทธิในด้านสวัสดิการเท่าเทียมกับผู้ต้องขังวัยอื่น ๆ มีสิทธิเยี่ยมญาติ มีสิทธิซื้ออาหารจากร้านค้าสวัสดิการภายในเรือนจำด้วยเงินในบัญชีของตนเอง ภายใต้การควบคุมของเรือนจำ มีสิทธิในการแยกทำกิจกรรมเฉพาะผู้สูงอายุด้วยกัน เพราะพูดคุยกันง่ายกว่า นอกจากนี้ พบว่า ผู้บริหารเรือนจำและผู้ต้องขังสูงอายุมีความเห็น

สอดคล้องกันในเรื่องของความคาดหวังที่จะมีการสร้างเรือนจำต้นแบบในอนาคตที่เป็นเรือนจำเฉพาะผู้ต้องขังสูงอายุหรือให้เป็นสัดส่วนหนึ่งที่เป็นพื้นที่ควบคุมเฉพาะผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำ

อภิปรายผล

จากการศึกษาผู้ต้องขังทั้งผู้ต้องขังทั่วไปหรือผู้ต้องขังสูงอายุต้องได้รับปัจจัยขั้นพื้นฐานทั่วไปในการใช้ชีวิต ต้องได้รับความคุ้มครองในความเป็นอยู่ใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังไทยตามแนวทางสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1957 ประเทศไทยได้มีการพัฒนากฎหมายในงานราชทัณฑ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะเรื่องการเอาใจใส่ปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในฐานะเพื่อนมนุษย์ ปัจจุบัน พบว่า บทบัญญัติกฎหมายส่วนใหญ่ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ไว้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งปรากฏในประเด็นสิทธิการได้รับอาหาร สิทธิการได้รับเครื่องนุ่งห่มหลับนอน สิทธิได้รับการรักษาพยาบาล การบริการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สิทธิในการนับถือศาสนาและปฏิบัติศาสนกิจ สิทธิในการสื่อสาร การบริการเกี่ยวกับสิ่งบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจ โดยสามารถแบ่งการอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐม

การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐมเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานเนื่องจากผู้ต้องขังสูงอายุต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดแต่การจัดสวัสดิการด้านความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานยังมีข้อจำกัดหลายประการในการดูแลผู้ต้องขังตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 1957 ได้แก่ ข้อจำกัดด้านสถานที่ที่ไม่อาจขยายพื้นที่ได้อีกในขณะที่เรือนจำมีจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาริลักษณ์ สีนธพพันธุ์ (2531, บทคัดย่อ) ที่พบว่า ไม่มีงานราชทัณฑ์ของประเทศใดที่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำได้ครบถ้วน ความแตกต่างขึ้นอยู่กับว่าแต่ละประเทศจะสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนด

มาตรฐานขั้นต่ำได้มากหรือน้อยกว่าประเทศอื่นเพียงใด ปัญหาที่นำมาพิจารณา คือ มีปัญหาอุปสรรคหรือสาเหตุอย่างไรที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำได้ครบถ้วน ทั้งนี้ จากการศึกษาเรือนจำกลางนครปฐม พบว่า มีการจัดสวัสดิการปัจจัยขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอแต่ผู้ต้องขังสูงอายุส่วนใหญ่ต้องการได้รับการดูแลใกล้ชิดในเรื่องของอาหารที่เหมาะสมกับอายุเพิ่มขึ้นแต่จะมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตใจที่มีความรู้สึกท้อแท้ไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางเรือนจำจัดเตรียมไว้ให้ ผู้ต้องขังสูงอายุมักมีภาวะซึมเศร้ามากจากการท้อแท้สิ้นหวัง ดังนั้นทางเรือนจำจึงควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณค่าให้กับตนเองเพื่อให้ผู้ต้องขังสูงอายุมีกำลังใจในการใช้ชีวิตในเรือนจำรวมทั้งควรมีการอบรมความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้ต้องขังสูงอายุเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยให้มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคต่าง ๆ โดยเชิญวิทยากรที่มาบรรยายที่เชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ

เรือนจำกลางนครปฐมจึงมีมาตรฐานการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุเป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนด ผู้ต้องขังสูงอายุไม่ต้องทำงานหนักแต่ให้ดูแลสุขลักษณะของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะพร ตันณีกุล (2555, ออนไลน์) ได้ศึกษาแนวคิดการจัดสวัสดิการสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุ ที่ภาครัฐควรจัดให้กับผู้ต้องขังสูงอายุเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากต้องได้รับการดูแลใกล้ชิดรวมถึงเรื่องอาหาร ผู้ต้องขังสูงอายุส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารได้น้อยทำให้สารอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย เพราะฉะนั้นจะต้องเป็นอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ โดยคำนึงถึงสุขอนามัยและมนุษยธรรมที่เหมาะสมกับอายุและโรคประจำตัวที่เป็นอยู่ จัดให้ทำงานที่เหมาะสมกับสุขภาพสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุโดยเฉพาะ สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ต้องดูแลผู้ต้องขังสูงอายุจำเป็นต้องได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น ฝึกฝนเพื่อรองรับอารมณ์และความต้องการของผู้สูงอายุ เรียนรู้วิธีการดูแลผู้ต้องขังสูงอายุ ฝึกการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เรียนรู้เกี่ยวกับโภชนาการ เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสูงอายุเป็นไปด้วยความเหมาะสม ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี รัตนอุบล (2551, ออนไลน์) เรื่องความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อการให้บริการด้านสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในเรือนจำจังหวัดพะเยา พบว่า การจัดสวัสดิการด้านปัจจัยขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขังไม่ว่าจะเป็นอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษา

โรค และเครื่องนุ่งห่ม ควรต้องได้รับการจัดสรรจากภาครัฐอย่างเพียงพอและเหมาะสม เพราะเป็นสิ่งจำเป็นแก่ผู้ต้องขังทุกประเภทโดยที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการดูแลผู้ต้องขังอย่างเหมาะสมสำหรับช่วงอายุที่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐม

จากการศึกษา พบว่า เรือนจำกลางนครปฐมยังคงมีปัญหา อุปสรรค ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุโดยพบปัญหาด้านที่นอนของผู้ต้องขังทั้งผู้ต้องขังทั่วไปและผู้ต้องขังสูงอายุ พบว่า มีความแออัดเพราะไม่สามารถแยกผู้ต้องขังได้ด้วยขนาดพื้นที่ที่จำกัดแต่มีจำนวนผู้ต้องขังมากเกินไปจนเกินความจุของเรือนนอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิติยา มานะกิจเจริญ, ชนาگانต์ เรืองศรี, ชุตติกาญจน์ จังก่า, พชร เจริญทรัพย์, และภัทรพร เนตรสว่าง (2560, น. 120) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางเพชรบุรี พบว่า เรือนจำกลางเพชรบุรีมีเรือนนอนที่คับแคบและแออัด เพราะรองรับผู้ต้องขังจำนวนมากและไม่เป็นสัดส่วน ด้านสุขภาพทั้งด้านสุขภาพจิตและร่างกายผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐมมีสุขภาพร่างกายที่ทรุดโทรมกว่าผู้ต้องขังทั่วไปเนื่องจากความแก่ชรา ความเจ็บป่วย โรคที่พบได้มาก ได้แก่ โรคหัวใจและระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง โรคที่เกี่ยวกับกระดูกและฟัน ความดัน เบาหวาน เป็นต้น ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยจะมีอาการเจ็บป่วยเรื้อรังและรักษาให้หายยาก ส่วนปัญหาด้านสภาพจิตใจ พบว่า ผู้ต้องขังสูงอายุหลายคนมีสภาพจิตใจหดหู่ ซึมเศร้า ท้อแท้สิ้นหวัง บางคนมีปัญหาความผิดปกติด้านการจำ เกิดอาการหลงลืมและรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าในสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ รัตนวงศ์, อุดม คำขาด, และประภาพร มโนรัตน์ (2555, ออนไลน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมสิ่งแวดล้อมสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ กรณีเรือนจำจังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้ต้องขังสูงอายุมีความคิดเห็นว่าตนเองประสบกับสภาพปัญหาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจมากที่สุด เพราะรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าและคิดว่าตนเองถูกทอดทิ้งจากญาติพี่น้องและสังคมรอบข้าง รองลงมา คือ ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านสภาพแวดล้อมตามลำดับ โดยผู้ต้องขังสูงอายุมีความต้องการให้ทางเรือนจำสร้างเสริมคุณภาพชีวิต

ด้วยการจัดกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังสูงอายุให้มากขึ้น ส่วนด้านโภชนาการในเรือนจำกลางนครปฐม พบว่า การรับประทานอาหารผู้ต้องขังสูงอายุนั้นรับประทานร่วมกับผู้ต้องขังอื่น ๆ ไม่มีการแยก ไม่มีการแยกประเภทอาหาร ผู้ต้องขังวัยอื่นและผู้ต้องขังสูงอายุต้องเข้าแถวรับอาหารตามกำหนดเวลาที่ทางเรือนจำกำหนดเวลารับประทานจะเป็นเวลาเดียวกันกับกลุ่มวัยอื่น ๆ ทั้งมือเช้า มือเที่ยงและก่อนขึ้นเรือนนอน ส่วนรสชาติผู้ต้องขังสูงอายุให้ความเห็นว่าจะมีรสชาติค่อนข้างรสจัด บางรายการอาหารมีลักษณะเคี้ยวยาก ทำให้ผู้ต้องขังสูงอายุรับประทานอาหารได้น้อย และมีปัญหาการบดเคี้ยวอาหารอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของร่างกายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี รัตนอุบล (2551, ออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อการให้บริการด้านสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในเรือนจำจังหวัดพะเยา ผลการวิจัย พบว่า ควรปรับปรุงเรื่องการปรุงรสชาติของอาหาร ควรเพิ่มโต๊ะรับประทานอาหารให้มากขึ้น แพทย์และเจ้าหน้าที่ควรเอาใจใส่ผู้ป่วยที่มีปัญหาโรคเกี่ยวกับทางเดินอาหารและควรมีการรักษาอาการเจ็บป่วยจากการรับประทานอาหารให้เพียงพอ ส่วนด้านการพัฒนาฝีมือการฝึกวิชาชีพในเรือนจำกลางนครปฐมบางกิจกรรมไม่ตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังสูงอายุ เช่น งานก่อสร้าง งานโยธาที่ต้องใช้แรงมากและผู้ต้องขังสูงอายุมิชอบจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหวร่างกาย สายตาฝ้าฟาง การได้ยินเสียงต่าง ๆ ไม่ชัด เป็นอุปสรรคต่อการฝึกวิชาชีพจึงทำให้ผู้ต้องขังสูงอายุขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมทำกิจกรรมฝึกวิชาชีพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พฤตพงศ์ ฤทธิรงค์ และอนัญญา จันทรไพบูลย์ (2559, น. 209) ที่ได้ศึกษารายงานเรื่องการศึกษาโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ในเรือนจำชั่วคราว เขากลิ้ง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผู้ต้องขังทุกกลุ่มอายุมีความเต็มใจฝึกวิชาชีพเพื่อที่จะทำให้เกิดผลงานและความภาคภูมิใจในตนเอง อย่างไรก็ตามแนวทางการฝึกวิชาชีพของเรือนจำกลางนครปฐมเน้นให้ผู้ต้องขังมีกิจกรรมการฝึกวิชาชีพเพื่อให้มีวิชาความรู้ติดตัวไปหลังพ้นโทษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูณัท จินประชา (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของผู้ต้องขังเรือนจำกลางชลบุรี และงานวิจัยของ สุรินทร์ พรหมมินทร์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำกลางกำแพงเพชร ทั้ง 2 งานวิจัย

ดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกันในเรื่องของการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเพื่อที่จะให้ผู้ต้องขังมีอาชีพและได้รับผลประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องขังเอง เมื่อถึงเวลาในการพ้นโทษสามารถที่จะนำวิชาชีพที่ตนเองได้รับการฝึกนั้นไปทำการประกอบอาชีพของตนเองได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เสนอแนะแนวทางการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุ ในเรือนจำกลางนครปฐม

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางนครปฐม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังในอนาคต โดยข้อเสนอแนะเป็นผลมาจากการสัมภาษณ์และการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเป็นข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยแบ่งเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เพิ่มขึ้นเนื่องจากสถานที่ในเรือนจำกลางนครปฐมมีความแออัด ผู้ต้องขังมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกวันแต่เจ้าหน้าที่มีเท่าเดิมและมีการจัดทำหน้าที่หลายอย่างในคนเดียวและไม่มีเจ้าหน้าที่ที่เชี่ยวชาญในการดูแลผู้ต้องขังสูงอายุโดยเฉพาะ มีแต่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ดูแลผู้ต้องขังทั่วไปจึงทำให้ดูแลผู้ต้องขังสูงอายุได้ไม่เต็มที่

2. เรือนจำควรมีความร่วมมือเป็นภาคีเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกด้านการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ต้องขังมากขึ้นในกิจกรรมด้านการพัฒนาจิตใจทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ศิลปินดารา องค์กรการกุศล เพื่อเป็นการผ่อนคลายทางจิตใจ การบริจาคสิ่งของ การเลี้ยงอาหารกลางวัน เล่นเกม ร้องเพลง เป็นต้น เพื่อให้ผู้ต้องขังสูงอายุได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับสังคมภายนอก ทั้งนี้ ภาครัฐควรหาหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยสงเคราะห์ผู้ต้องขังสูงอายุสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะพร ตันณีกุล (2555, ออนไลน์) ได้ศึกษาแนวคิดการจัดสวัสดิการสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุจากการวิจัย พบว่า สวัสดิการที่รัฐควรจัดให้กับผู้ต้องขังสูงอายุเป็นสิ่งจำเป็นในการดูแลใกล้ชิดผู้ต้องขังที่ควรได้รับการดูแลมากเป็นพิเศษ คือ ผู้ต้องขังสูงอายุ เนื่องจากสภาวะร่างกายที่ไม่ปกติเหมือนคนหนุ่มสาวทั่วไป จึงควรจัดสวัสดิการให้เหมาะสมกับอายุ เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้อย่างปกติสุขทั้งร่างกายและจิตใจหากรัฐมีงบประมาณเพียงพอ

3. ควรมีการเพิ่มเรื่องยารักษาโรคเฉพาะทางในเรือนจำเนื่องจากยารักษาโรคส่วนใหญ่เป็นยาสามัญประจำบ้านซึ่งอาจไม่ตรงกับอาการของโรคที่ป่วย และมีขั้นตอนการเข้าถึงแพทย์ที่ล่าช้าและควรจัดให้มีระบบการติดตามผู้ต้องขังสูงอายุที่ป่วยโดยเฉพาะ

4. ควรปรับปรุงด้านสาธารณูปโภคของผู้ต้องขังสูงอายุ ทั้งนี้ เรือนจำควรจัดหาเครื่องทำน้ำร้อนมาไว้ในเรือนจำเพื่อสะดวกและเป็นประโยชน์ต่อร่างกายมากกว่าทานน้ำเย็น ควรมีชักโครกสำหรับผู้สูงอายุเพื่อความเหมาะสมกับสภาพร่างกายในการขับถ่ายรวมถึงควรมีเครื่องกรองน้ำประจำตามจุดต่าง ๆ เพื่อการบริโภคน้ำที่ถูกสุขลักษณะทั้งเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และผู้ต้องขังสูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการวางแผนเก็บข้อมูลด้วยการสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของผู้ต้องขังสูงอายุ เพื่อที่จะนำไปพิจารณาและตัดสินใจ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการตามความเหมาะสม

2. กรมราชทัณฑ์ควรมีการออกแบบเรือนจำที่มีการควบคุมผู้ต้องขังสูงอายุโดยเฉพาะ ซึ่งอาจเป็นเรือนจำที่ไม่ใหญ่และอาจมีลักษณะเป็นเรือนจำเปิดหรือเป็นเรือนจำความมั่นคงต่ำที่ไม่เน้นการควบคุมที่เข้มงวดแต่เน้นการดูแลสุขภาพให้ผู้ต้องขังมีชีวิตที่ยืนยาว โดยเน้นนโยบายแยกผู้ต้องขังสูงอายุออกจากผู้ต้องขังวัยอื่นอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการกิน การอยู่ การนอน เนื่องจากให้ผู้ต้องขังสูงอายุได้มีการดำเนินชีวิตที่สะดวกมากยิ่งขึ้น

3. เรือนจำนครปฐมควรจัดเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคลด้านการดูแลผู้ต้องขังสูงอายุควรมีการวางแผนสร้างเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีความเก่งในการใช้ทักษะต่าง ๆ ในเรือนจำ เช่น วางแผนฝึกอบรม พัฒนาความรู้ด้านสวัสดิการสังคมแก่เจ้าหน้าที่ในเรือนจำ การเรียนรู้ด้านจิตวิทยามนุษย์สัมพันธ์ การปฐมพยาบาลช่วยชีวิตเบื้องต้น เป็นต้น เพื่อเป็นการดูแลกลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุโดยเฉพาะ เพราะผู้ต้องขังสูงอายุเป็นกลุ่มที่มีความพิเศษและต้องได้รับการดูแลมากกว่าผู้ต้องขังวัยอื่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการจัดการด้านการฝึกวิชาชีพต่าง ๆ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังสูงอายุสามารถเข้าร่วมได้และทำกิจกรรมเหล่านั้นได้ หรือการฝึกวิชาชีพและกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังสูงอายุ ซึ่งในบางกิจกรรมผู้ต้องขังสูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมได้เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องอายุ ความไม่พร้อมทางด้านร่างกาย จึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางเรือนจำจัดให้ในบางกิจกรรมได้

2. ด้านโภชนาการ ทางเรือนจำกลางนครปฐมควรมีการจัดเตรียมอาหารแยกสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุ เพราะผู้ต้องขังสูงอายุไม่สามารถรับประทานบางอย่างได้ เช่น อาหารรสจัด อาหารรสเค็มและบางคนมีปัญหาเกี่ยวกับฟันในการเคี้ยวอาหาร ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารได้น้อยและอาจส่งผลทำให้สารอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย จึงควรเลือกอาหารที่มีคุณค่าของสารอาหารสูง อ่อนนุ่ม ปรุงสุกใหม่ ๆ และควรรับประทานมื้อละจำนวนน้อยแต่บ่อยครั้งขึ้นเพื่อให้อาหารย่อยได้สะดวกและดูดซึมดีขึ้น ควรมีน้ำอุ่นไว้รองรับความต้องการผู้สูงอายุด้วยในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จนถึงเรือนนอน เพราะน้ำอุ่นมีประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกายมากกว่าการดื่มน้ำเย็น

3. ทางเรือนจำกลางนครปฐมควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสุขภาพและผ่อนคลายความเครียดของผู้ต้องขังสูงอายุให้บ่อยครั้งขึ้น ควรมีเครื่องออกกำลังกายสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุ และกิจกรรมนันทนาการของผู้ต้องขังสูงอายุที่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ตามข้อจำกัดของร่างกายและควรจัดให้มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมจิตอาสาให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้ต้องขังสูงอายุสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้และบรรเทาความเครียดและเสริมสร้างสุขภาพที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. การศึกษาค้างต่อไปควรมีการวิจัยผู้ต้องขังสูงอายุโดยเป็นรูปแบบของงานวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ทราบข้อมูลเชิงสถิติ ในการประกอบการตัดสินใจพัฒนาแบบการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุต่อไป

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้ต้องขังสูงอายุของเรือนจำกลางนครปฐมกับเรือนจำอื่นเพื่อให้ได้ทราบข้อมูลที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับการดูแลสวัสดิการผู้ต้องขังสูงอายุเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กฤษณ์ จินประชา. (2548). การศึกษาความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของผู้ต้องขังเรือนจำกลางชลบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). หนองคาย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง.
- ชัยวัฒน์ รัตนวงศ์, อุดม คำขาด, และประภาพร มโนรัตน์. (2555). การพัฒนากิจกรรมสิ่งแวดล้อมสร้างสรรค์เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุ :กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดอุดรธานี. สืบค้น 3 สิงหาคม 2560, จาก <http://www.smnc.ac.th>
- ทวี รัตนอุบล. (2551). ความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่มีต่อการให้บริการด้านสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในเรือนจำจังหวัดพะเยา. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2560, จาก <http://newtdc.thailis.or.th/docview.aspx?tdcid=5826>
- นางลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2540). ทฤษฎีและการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทิ จิตสว่าง. (2545). หลักทฤษฎี : หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์. นนทบุรี: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์.
- _____. (2546). โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด. นนทบุรี: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์
- นันทนีย์ ไชยสุต. (2519). หลักทฤษฎีเบื้องต้นของการสังคมสงเคราะห์ : เอกสารงานเผยแพร่ทางวิชาการ สาขาสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ประเสริฐ เมฆมนี่. (2523). *หลักทัณฑ์วิทยา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ปิยะพร ตันณีกุล. (2555). *แนวคิดการจัดสวัสดิการสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุ*. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/viewFile/>
- พฤตพงศ์ ฤทธิรงค์, และอนัญญา จันทรไพบูลย์. (2559). การศึกษาโครงการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราว เขากลิ้ง จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ม.อ. ตรัง วิจัย ประจำปี 2559 วิจัยก้าวหน้า* เพื่อการพัฒนาไทยอย่างยั่งยืน, (1 เมษายน 2559), 209.
- สำนักทัณฑ์วิทยา, กลุ่มงานวิชาการด้านการราชทัณฑ์. (2559). *การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังไทยตามแนวทางสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง*. สืบค้น 30 พฤษภาคม 2560, จาก <http://bp.correct.go.th>
- สุดสงวน สุธีสร. (2546). *อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุรินทร์ พรหมินทร์. (2548). *แนวทางการพัฒนาการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำกลางกำแพงเพชร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร)*. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- อติยา มานะกิจเจริญ, ชนกานต์ เรืองศรี, ชุตติกาญจน์ จังก่า, พชร เจริญทรัพย์, และภัทรพร เนตรสว่าง. (2560). *แนวทางการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำกลางเพชรบุรี (รายงานผลการวิจัย)*. เพชรบุรี: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อารีลักษณ์ สินธพพันธุ์. (2531). *การปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำในประเทศไทย (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Regoli, Robert M., & Hewitt, John D. (2009). *Exploring criminal justice: The essentials*. Sudbury: Jones and Bartlett Publishers.

Reichel, Philip L. (1999). *Comparative criminal justice systems :
A topical approach*. New Jersey: Prentice Hall.